

Szczegółowy spis treści

Wprowadzenie

System prawa a dyferencjacja dyscyplin prawniczych (17)

Rozdział pierwszy

Prawo prywatne w starożytności, średniowieczu i czasach nowożytnych

A. Kryteria wyodrębnienia i rozwój prawa prywatnego w prawie rzymskim.....	25
1. Trzy wcielenia prawa rzymskiego	25
2. <i>Ius privatum, ius publicum</i>	26
3. Klasyfikacje prawa prywatnego	27
4. Prawo rzymskie jako nośnik idei i wartości.....	29
B. Słuszność w filozofii greckiej i prawie rzymskim	30
1. Słuszność jako korektura prawa i sprawiedliwości.....	30
2. Teoria prawa słusznego	32
C. Prawo prywatne w recepcjach prawa rzymskiego	33
1. Etapy recepcji prawa rzymskiego.....	33
2. Losy kodyfikacji justyniańskiej w skali Europy	34
3. Niechęć do prawa rzymskiego w I Rzeczypospolitej.....	37
4. Kodeksy cywilne jako dziedzictwo systemu pandektowego	38
D. Prawo prywatne w ustroju feudalnym, kapitalizmie i socjalizmie	40
1. Zatarcie granic prawa prywatnego z publicznym w stosunkach feudalno-wasalnych.....	40
2. Odnowienie dualizmu porządku prawnego w kapitalizmie	42
3. Odrzucenie dualizmu – prawo prywatne i publiczne – przez doktrynę marksistowską	44

Rozdział drugi

Prawo prywatne a prawo publiczne – relacje współczesne

A. Zasadność wyodrębnienia prawa prywatnego; prawo prywatne <i>sensu stricto</i> i <i>sensu largo</i>	47
1. Reakcja doktryny polskiej na powrót do rozróżniania obu działów prawa	47
2. Kryteria wyodrębnienia prawa prywatnego	52
3. Prawo cywilne a prawo prywatne <i>sensu stricto</i> i <i>sensu largo</i>	54
B. Metoda regulacji prawnej jako kryterium wyodrębnienia prawa prywatnego...	56
1. Pojęcie metody regulacji prawnej stosunków społecznych; rodzaje metod regulacji	56
2. Cechy konstrukcyjne cywilnej (prywatnej) metody regulacji	58
3. Przeciwność wiodących cech w obu metodach regulacji prawnej: równorzędność autonomicznych podmiotów a władztwo kompetentnego organu administracyjnego	62
4. Determinanty stosowania cywilnoprawnej metody regulacji.....	66
C. Konsekwencje wyodrębnienia działów prawa – podobieństwa i różnice między prawem prywatnym a publicznym	68
1. Zakotwiczenie metod regulacji prawnej w normach konstytucyjnych	68
2. Zasady prawa prywatnego a zasady prawa publicznego.....	73
3. Katalog źródeł prawa prywatnego oraz publicznego	76
4. Konstrukcje natury podmiotowej (zdolność, podmiotowość, osobowość prawna) oraz natury funkcjonalnej (prawo podmiotowe, interes prawny, prawo podmiotowe publiczne) w prawie prywatnym oraz publicznym.....	77
5. Stosowanie oraz wykładnia prawa prywatnego i publicznego.....	82
6. Dwa systemy organizacyjno-prawne w przedmiocie ochrony prawnej	82

Rozdział trzeci

Zasady podstawowe prawa prywatnego (cywilnego)

A. Funkcje i katalog zasad podstawowych prawa prywatnego.....	85
1. Funkcje zasad prawa w znaczeniu opisowym i dyrektywnym	85

---

2. Pojęcie i katalog zasad podstawowych.....	87
B. Zasada autonomii woli podmiotów (zasada swobody umów)	88
1. Autonomia podmiotów jako cecha konstrukcyjna prawa prywatnego.....	88
2. Autonomia woli jako zasada działania podmiotów prawa prywatnego	90
3. Zasada swobody umów w ujęciu kodeksu cywilnego	92
4. Granice swobody umów	99
C. Zasada pewności (zaufania) i bezpieczeństwa obrotu	104
1. Zasada bezpieczeństwa obrotu jako komponent zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa.....	104
2. Konstrukcje ochrony praw – ochrona praw nabytych, ochrona praw osób trzecich	107
3. Rejestry publiczne i systemy informacyjne (księgi wieczyste, ewidencja gruntów).....	109
D. Zasada słuszności (zasady współżycia społecznego).....	113
1. Powiązanie zasady słuszności z konstrukcją klauzul generalnych	113
2. Historyczna zmienność klauzul generalnych.....	115
3. Rola klauzul w realizacji funkcji słuszościowych	116
4. Doktrynalne systematyki przepisów dotyczących współżycia społecznego .	119
E. Zasada <i>pacta sunt servanda</i> a klauzula <i>rebus sic stantibus</i>	122
1. Rodowód zasady <i>pacta sunt servanda</i>	122
2. Normatywny wyraz zasady <i>pacta sunt servanda</i>	124
3. Model normatywny klauzuli <i>rebus sic stantibus</i>	128
F. Zasada oparcia mechanizmów prawa prywatnego na koncepcji prawa podmiotowego.....	131

Rozdział czwarty

Podmioty prawa prywatnego i prawa publicznego

A. Podmiotowość osób fizycznych.....	137
1. Przymioty prawne przysługujące człowiekowi jako osobie fizycznej	137
2. Sytuacja prawna <i>nasciturusa</i>	139

B. Osoby prawne prawa cywilnego (prywatnego); ułomne osoby prawne.....	142
1. Pojęcie i przymioty osoby prawnej; podmiotowość prawna osób prawnych	142
2. „Ułomne osoby prawne”	146
3. Zdolność do czynności prawnych osób prawnych.....	150
C. Podmiotowość prawna w konstrukcjach prawa publicznego.....	153
1. Sytuacja prawna podmiotów występujących w charakterze stron stosunku administracyjnoprawnego.....	153
2. Przymioty prawne podmiotów administrujących.....	157
D. Osobowość (podmiotowość) prawna jednostek samorządu terytorialnego	161
1. Koncepcja osobowości publicznoprawnej.....	161
2. Organy administrujące – w znaczeniu ustrojowym oraz – w znaczeniu funkcjonalnym a podmiotowość prawna	165

Rozdział piąty

Prawo podmiotowe jako podstawowa kategoria pojęciowa (konstrukcja prawa prywatnego)

A. Pojęcie prawa podmiotowego	167
1. Prawo podmiotowe jako przedmiot zainteresowań koncepcji filozoficznych i ogólnej teorii prawa	167
2. Prawo podmiotowe w koncepcjach jurysprudencji anglo-amerykańskiej XX wieku	171
3. Prawo podmiotowe jako konstrukcja cywilnoprawna	173
B. Prawo podmiotowe jako przedmiot ochrony sądowej; prawo podmiotowe a interes prawny	176
1. Sądowe mechanizmy ochrony praw podmiotowych (powództwo, roszczenie procesowe)	176
2. Powództwo jako żądanie udzielenia sądowej ochrony prawnej	180
3. Interes prawny podstawową kategorią pojęciową prawa publicznego	184
C. Prawo podmiotowe a konstrukcja stosunku prawnego; normatywne postaci praw podmiotowych.....	188
1. Prawo podmiotowe a stosunek cywilnoprawny	188
2. Klasyfikacje stosunków cywilnoprawnych	190

---

3. Spór o stosunek prawnorzeczowy	196
4. Normatywne postaci praw podmiotowych (uprawnień)	200
5. Klasyfikacje praw podmiotowych.....	203
D. Wykonywanie praw podmiotowych; nadużycie prawa podmiotowego.....	205
1. Ogólne i szczególne zasady wykonywania uprawnień.....	205
2. Nadużycie prawa podmiotowego	207
3. Zakres podmiotowy i przedmiotowy nadużycia prawa.....	210
4. Zasady współżycia społecznego oraz społeczno-gospodarcze przeznaczenia prawa jako kryteria oceny (mierniki) nadużycia prawa.....	212
5. Spór pomiędzy zwolennikami normatywnego i sytuacjonistycznego pojmowania zasad	215
6. Zasada „czystych rąk”	219

Rozdział szósty

Źródła prawa prywatnego

A. Konstytucyjne źródła prawa stanowionego	221
1. Źródła prawa cywilnego w systemie źródeł prawa	221
2. Konstytucyjny zamknięty system źródeł prawa stanowionego	222
3. Otwarty system źródeł prawa prywatnego	225
4. Źródła prawa publicznego a źródła prawa prywatnego	226
B. Kodeks cywilny jako swoista ustawa organiczna (wiodąca) prawa prywatnego.....	229
1. Rola kodeksu cywilnego w odniesieniu do prawa prywatnego <i>sensu largo</i>	229
2. Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu cywilnego	231
3. Kodeks cywilny jako zwornik konstrukcyjno-pojęciowy systemu prawa cywilnego.....	233
C. Funkcjonalne (pozakonstytucyjne) źródła prawa prywatnego	235
1. Prawotwórcza praktyka organów sądowych	235
2. Prawo zwyczajowe	240
3. Wzorce umowne (<i>lex contractus</i>)	243

Rozdział siódmy

Stosowanie prawa publicznego i prywatnego

A. Stosowanie prawa w tradycyjnym ujęciu teorii prawa z uwzględnieniem specyfiki stosowania prawa karnego, administracyjnego i cywilnego	251
1. Teoretyczne modele stosowania prawa – model kierowniczy i model sądowy	251
2. Obowiązki, przestrzeganie i stosowanie prawa	255
3. Stosowanie prawa administracyjnego	258
4. Prawne formy działania administracji	259
5. Niewładcze formy działania administracji	263
6. Uгода administracyjna	266
B. Autonomiczne (powszechne), sądowe oraz pozasądowe (mediacja, arbitraż, sądy polubowne) stosowanie prawa prywatnego	268
1. Problemy stosowania prawa cywilnego i prywatnego <i>sensu largo</i>	268
2. Klasyfikacja zdarzeń cywilnoprawnych	271
3. Sądowe stosowanie prawa	274
4. Pozasądowe stosowanie prawa prywatnego	280
5. Sądownictwo polubowne (arbitrażowe)	282

Rozdział ósmy

Wykładnia prawa prywatnego i publicznego

A. Koncepcje, zasady i reguły wykładni w teorii prawa	289
1. Pojęcie i funkcje wykładni prawa	289
2. Rola cywilistyki w ogólnej wykładni prawa	290
3. Doktrynalna wykładnia prawa w koncepcjach ogólnej teorii prawa – klaryfikacyjna oraz derywacyjna koncepcja wykładni	291
4. Polska zintegrowana koncepcja wykładni prawa	295
5. Wykładnia operatywna przy zastosowaniu zintegrowanych metod wykładni	299
B. Wykładnia prawa cywilnego oraz administracyjnego	301

---

1. Zastosowanie zintegrowanych koncepcji wykładni w procesach wykładni prawa cywilnego oraz prawa administracyjnego.....	301
2. Wykładnia opisowa w praktyce stosowania prawa.....	305
C. Analogia w teorii prawa, prawie prywatnym i prawie publicznym	310
1. Charakterystyka analogii jako sposobu rozumowania.....	310
2. Stosowanie analogii w obszarze prawa cywilnego.....	312
3. Stosowanie analogii w prawie administracyjnym	317

Rozdział dziewiąty

Własność w prawie prywatnym i publicznym

A. Własność jako kategoria prawna; treść, funkcje i konstrukcje prawa własności	319
1. Własność filarem konstrukcyjnym prawa cywilnego	319
2. Ujęcie przedmiotu prawa własności.....	322
3. Funkcje własności	326
4. Treść i konstrukcja prawa własności	327
B. Rozgraniczenie własności prywatnej i publicznej	332
1. Zjawiska różnicowania się własności; własność prywatna oraz publiczna ...	332
2. Ochrona własności prywatnej.....	333
3. Podmioty własności prywatnej i publicznej.....	335
4. Kryteria wyodrębnienia i formy własności publicznej w administracji.....	338
C. Wykonywanie własności prywatnej i publicznej.....	342
1. Zróżnicowanie praktycznej realizacji uprawnień właścicielskich.....	342
2. Elementy konstrukcyjne kształtujące prawo własności.....	344

Rozdział dziesiąty

Odpowiedzialność w prawie prywatnym i publicznym

A. Sankcje w prawie prywatnym (cywilnym) i publicznym (administracyjnym); specyfika sankcji prawa karnego i odpowiedzialności karnej.....	347
1. Sankcja jako element konstrukcyjny normy prawnej; klasyfikacja sankcji według rodzaju dolegliwości.....	347

---

2. Cechy sankcji administracyjnych	348
3. Specyficzny system sankcji karnych	349
4. Katalog sankcji o charakterze cywilnoprawnym; sankcja odszkodowawcza	351
B. Rodzaje odpowiedzialności prawnej	352
1. Prawne ujęcia i klasyfikacje odpowiedzialności	352
2. Przesłanki i zasady odpowiedzialności karnej; bezprawność i wina w prawie karnym	355
3. Odpowiedzialność administracyjna a klasyfikacja sankcji administracyjnych; limitująca funkcja winy	366
4. Funkcje odpowiedzialności cywilnej; rola odpowiedzialności odszkodowawczej	377

Rozdział jedenasty

Cywilna (prywatna) odpowiedzialność odszkodowawcza

A. Reżimy odpowiedzialności odszkodowawczej	387
1. Ogólna charakterystyka odpowiedzialności odszkodowawczej; modele delimitacji odpowiedzialności	387
2. Odpowiedzialność z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania	389
3. Odpowiedzialność z tytułu czynów niedozwolonych	391
4. Odpowiedzialność z tytułu tzw. szkód legalnych	392
5. Odpowiedzialność z tytułu wykonywania praw podmiotowych	393
6. Odpowiedzialność gwarancyjna	394
7. Odpowiedzialność z tytułu poniesienia szkody we wspólnym lub cudzym interesie	395
B. Przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej	395
1. Przesłanki, czyli warunki zaistnienia odpowiedzialności odszkodowawczej	395
2. Szkoda jako uszczerbek majątkowy	397
3. Adekwatny związek przyczynowy pomiędzy faktem wyrządzenia szkody a szkodą	400

4. Zdarzenie wyrządzające szkodę, z którym ustawa wiąże motyw (zasadę) odpowiedzialności odszkodowawczej.....	404
C. Zasady odpowiedzialności odszkodowawczej.....	405
1. Wina jako naczelną zasadą odpowiedzialności odszkodowawczej.....	405
2. Odpowiedzialność odszkodowawcza na zasadzie ryzyka	412
3. Zasada odpowiedzialności absolutnej.....	414
4. Odpowiedzialność na zasadach słuszności	415
5. Zasada bezprawności	416

Rozdział dwunasty

Perspektywy rozwoju relacji pomiędzy prawem prywatnym a prawem publicznym

A. „Publicyzacja” prawa prywatnego, czy wypieranie prawa administracyjnego przez prawo cywilne	421
B. Sprawa cywilna (prywatna) a sprawa administracyjna – rozgraniczenie drogi sądów powszechnych oraz sądów administracyjnych.....	429
Zakończenie	437
Bibliografia	443